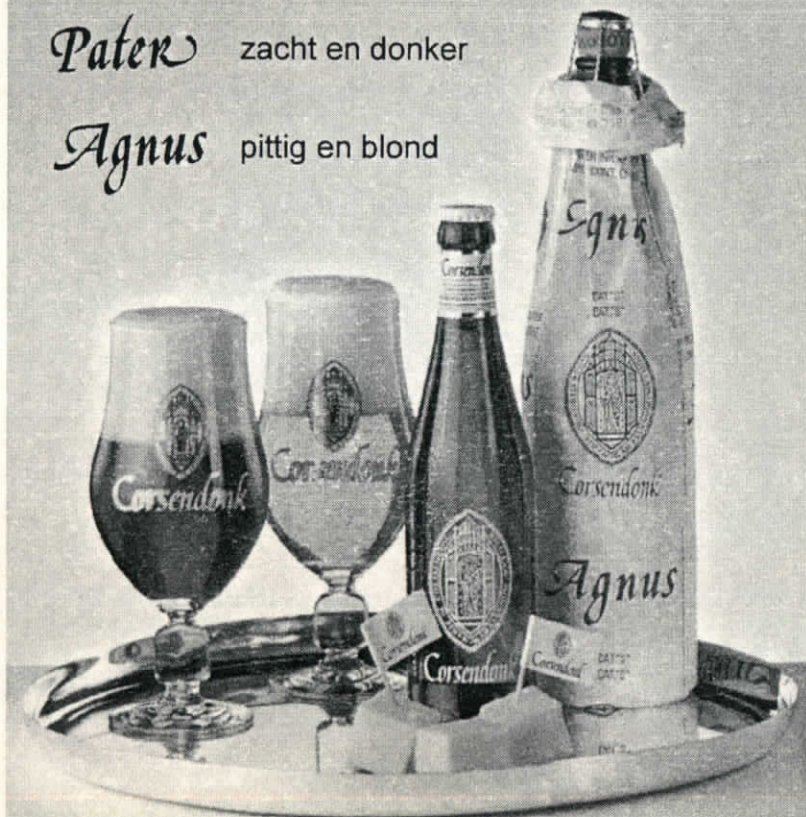

Corsendonk®

Pater zacht en donker

Agnus pittig en blond

ZALIG GENIETEN - UN SACRE PLAISIR

CORSENDONCA

P208832
ISSN 0779-5785
Trimestrieel tijdschrift
22ste jaargang
januari-februari-maart 2004

v.u.: Roger Van Mierlo
Draaiboom 4
2360 Oud-Turnhout

Kantoor van afgifte : 2360 Oud-Turnhout

VOOR AL UW FEESTEN

ALTA RIPA

Engelstraat 6 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/45.01.01

VERZEKERINGSKANTOOR

JAN AERTS

ALLE VERZEKERINGEN

St.-Antoniusstraat 20 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/42.30.92

© **CORSENDONCA** : Alle artikels overgenomen uit ons driemaandelijks tijdschrift moeten de vermelding "*Uit Corsendonca*" dragen, met de jaargang, nummer, pagina en de naam van de auteur.

Omslagillustratie : Theresia Leppens 01 nov.1923 +11 febru. 2004 op haar doodsbed.

CORSENDONCA

Voorwoord

Voorjaar 2004, langzaam worden de dagen langer en de nachten korter. Met het hedendaagse comfort van onze woningen merken we in ons huis nog nauwelijks een ver-

schil. In de natuur kan je de vier seizoenen goed aanvoelen. De eerste tekenen van een nieuwe lente hangen al in de lucht. Bij mijn dagelijks fietstoertje naar het werk, wordt stilaan de noordoostenwind zijlings in mijn rug, vervangen door een zachtere zuidwestenwind links vooraan. Eenmaal de Sint-Bavokerk voorbij en komende in het centrum voel je er veel minder van. Van daaraf kan je niet zomaar wat wegdromen op je fiets. Het wordt opletten op al het verkeer om je heen. Iedereen haast zich om het kwartiertje dat ze te laat zijn opgestaan in te halen op het kwartiertje tijd dat men nodig heeft om op het werk aan te komen. 's Morgens vijf minuutjes vroeger opstaan geeft je een zee van tijd, rust en innerlijke vrede.

Neem tijd om 's morgens te luisteren naar het fluiten van de zangvogels, ze zingen al hun eerste lied. Na de sneuwklokjes en de krokussen komen de heesters in bloei. De forsythia, zeer algemeen bekende sierheester zal zijn goudgele bloemen laten verschijnen nog voor het blad uitloopt. Zo zal de ene voorjaarsbloei het andere snel opvolgen. Over heel onze groene gemeente zal je de aankomende lente zien, voelen en ruiken. In de Liereman bemerk je bij elke stap iets nieuw. Op het bruggetje aan de Aa te Schuurhoven hoor je het kabbelen van het water, langzaam stromend het dorp tegemoet.

Op het dorpsplein streelt de lage voorjaarszon de takken van de bomen, terwijl aan de voet van die moeraseden de viooltjes zich aan hen mooiste kant laten zien. De priorij te Corsendonk komt stilaan weer in het groen. De kapelletjes her en der verspreid worden weer opgesmukt voor de aankomende Mariamaand. Geniet van de kleine dingen van elke dag, geniet van alle dagen van 2004. Dit jaar na acht jaar weer een jaar met een dagje meer. Geniet niet enkel van dit dagje meer, maar van elke dag een beetje meer.

De tentoonstelling "Kerstgeuren en Nieuwjaarssmaken" was een culinaire reis doorheen de geschiedenis van de eindejaarsfeesten. Bijna 1700 bezoekers hebben tijdens de feestdagen een bezoek gebracht aan deze zeer geslaagde tentoonstelling in het hofke van Chantraine.

Onze heemkundekring Corsendonca viert in 2005 zijn 25 jarig bestaan. Heel dit jaar werken we aan een voorbereiding om dit op een passende wijze te vieren. Het zal een samenwerken met andere verenigingen en met onze leden worden. Ook u bent een stukje van onze kring, een stukje van Corsendonca. Indien u als lid hieraan een steentje wil bijdragen, u bent meer dan welkom. Geef ons een seintje.

Onze vereniging kan ieder jaar rekenen op enkele nieuwe leden, welkom aan deze nieuwe leden. Aan onze trouwe leden en lezers dank voor het hernieuwen van uw lidmaatschap. Onze kring heet een speciale welkom aan een nieuw werkend lid: Marc Berrens¹, en aan ons nieuw bestuurslid: Herman Van Eyndhoven². Beide hebben al meer dan hun sporen verdiend.

Nieuwe leden, nieuwe werkende leden en nieuwe bestuursleden brengen in elke vereniging nieuw leven en een nieuwe hoop. Het is een barometer en die geeft aan, dat onze Heemkundekring Corsendonca leeft, leeft onder de mensen.

Jan Sels
Voorzitter

¹ Zie: Marc Berrens "Kuiierend langs de Oud-Turnhoutse hoevens", Corsendonca, Oud-Turnhout 2000, 64 blz.

Zie ook Marc Berrens "De Begijnen hoeve", blz. 2-28 in "Corsendonca" trimestrieel tijdschrift, Corsendonca, nr2, juni 2000. en "historiek van een perceel" blz. 101-108 in "50 jaar parochie Zwaneven", Corsendonca, Oud-Turnhout 2001.

Marc Berrens was samen met Jef Van Gool de bedenker van de nieuwe naam voor ons culturele gebouw van Oud-Turnhout: "De Djoelen".

Marc is ook onze raadgever bij een nieuwe straatnaamgeving.

² Zie: Herman Van Eyndhoven "Militaire aanwezigheid in en om Oud-Turnhout gedurende de jaren 1939- 1944" in het themanummer "Corsendonca", trimestrieel tijdschrift, Corsendonca, april-mei-juni 2003, 52 blz.

Zie ook: Herman Van Eyndhoven "Militaire geschiedenis van Oud-Turnhout", blz. 18-35 in "Corsendonca" trimestrieel tijdschrift, Corsendonca, oktober-november-december 2003.

Dankbare herinnering aan

mevrouw

Theresia Leppens

echtgenote van de heer

Frans Van Hout

Geboren te Oud-Turnhout op 1 november 1923
en er thuis overleden op 11 februari 2004
gesterkt door het H. Sacrament van de Zieken

ere-voorzitster van KAV Oosthoven

Lid van Ziekenzorg

In Memoriam Theresia Leppens

In de vroege ochtend, op 11 februari 2004 overleed op 80-jarige leeftijd te Oosthoven Theresia Leppens. Theresia was getrouwd met Frans Van Hout en is de moeder van Wim Van Hout.

Theresia is na een langdurende ziekte overleden. Sinds 1997 was ze een beetje op hulp toegewezen, de helpende hand werd na tijdje een intense verzorging. Hierop heeft ze steeds op de steun van Frans, haar echtgenoot en op de steun van haar drie kinderen, Lutgard, Relinda en Wim kunnen rekenen. Hierdoor heeft Theresia in haar eigen Oosthovense huis kunnen blijven wonen. Op die woensdagmorgen heeft ze omringd door haar familie ook daar, in haar eigen omgeving kunnen afscheid nemen.

Theresia was een actieve vrouw, ze was betrokken bij het sociale leven van de parochie en ze was lid van de Boerinnenjeugdbond, dit om maar enkele dingen voor ogen te brengen van een vrouw met een actief sociale leven. De titel van ere-voorzitster van KAV Oosthoven herinnert nog aan het bruisende KAV leven. In 1980 kwam ze samen met haar toen achttienjarige zoon Wim, mee naar de start vergaderingen van onze heemkundekring Corsendonca. Ze is één van de stichters van onze vereniging. Ook voor onze vereniging is het nu afscheid nemen van één van haar stichters. Onze vereniging mag terecht trots en fier zijn om Theresia in haar midden te hebben gehad. Steeds heeft de kring kunnen rekenen op ondersteuning en medewerking. Theresia, onze dank hiervoor.

Wij bieden hierdoor aan de familie onze oprechte blijken van medeleven aan.

Jan Sels

Activiteitenverslag 2003

Het afgelopen jaar werd voor Corsendonca opnieuw een rustig werkjaar. Achter de schermen zitten we echter niet stil. Zo wordt er nu al gewerkt aan de voorbereiding van de viering van ons 25-jarig bestaan. Naast onze eigen verenigingswerking, werkten wij mee aan het Kunst- en heemmuseum Het Hofke van Chantraine en het Natuureducatiecentrum De Liereman.

1. Corsendonca

Op 9 januari hielden we onze statutaire algemene ledenvergadering.

Op 9 februari namen we met een stand van onze kring opnieuw deel aan de genealogische dag in de gemeentezaal van Ravels-Eel. Deze dag met als thema "Tisj nie moeiluk, tisj gemakkeluk" werd georganiseerd in samenwerking met de heemkringen Als Ice Can uit Arendonk, Amalia van Solms uit Baarle, Marcblas uit Merksplas, Nicolaus Poppelius uit Ravels-Weelde-Poppel en de Heemkundige Werkgroep uit Reusel. Ook de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, afdeling Kempen verleende haar medewerking. Er werden eveneens een aantal genealogische programma's voorgesteld. Het aantal aanwezigen, naar schatting meer dan 200, overtrof alle verwachtingen.

Op 25 maart vertegenwoordigde Wim van Hout Corsendonca op de regiobijeenkomst van Brabants Heem in Middelbeers en op 28 oktober in Oirschot.

Op 27 maart kwamen we samen voor het maken van een 1ste selectie uit ons fotoarchief ter voorbereiding van onze nieuwste publicatie "Oud-Turnhout in de jaren negentig".

Op 3 april besliste de Raad van Beheer om als vereniging van Oud-Turnhout in te stappen in de regeling voor de houders van een vrijetijdspas.

Rudy Cornelis en Jan Sels vertegenwoordigden onze kring op de overlegvergaderingen van de werkgroep Genealogie van het samenwerkingsverband Heemkundekringen.

Op 6 mei vertegenwoordigde Rudy Cornelis onze kring op de algemene vergadering van de Cultuurraad.

Op 16 juni werd op het stadhuis van Turnhout ADAK, de Archeologische Dienst voor de Antwerpse Kempen, voorgesteld. Jef van Doninck werd aangeworven als intergemeentelijk archeoloog. Hij zal instaan voor het beheer, onderzoek en ontsluiting van het archeologische patrimonium van Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar.

Op vraag van de Raad van Bestuur der culturele gebouwen formuleerden we een voorstel tot nieuwe naamgeving van de lokalen in De Heischuur en De Djoelen.

Naar jaarlijkse traditie namen we op 5 oktober deel aan de Centrumfeesten georganiseerd door de plaatselijke UNIZO-afdeling.

Op zaterdag 15 november werd in Het Hofke van Chantraine onze nieuwste publicatie "Oud-Turnhout in de jaren negentig" voorgesteld. Het boek geeft een sfeerbeeld van onze gemeente tijdens de afgelopen 10 jaar. Denken we maar aan het bezoek van ons vorstenpaar, de Ronde van Frankrijk door Oosthoven, de sluiting van het Gildenhuis, de opgravingen aan De Blokken, de opening van Jeugdhuis De Splinter en de feestelijke opening van de doortocht Steenweg op Turnhout-Steenweg op Mol. Ieder hoofdstuk wordt afgesloten met een mooie natuurfoto van Roger van Mierlo. Hij verzorgde ook nu weer de lay-out. Onze gastspreker Johny Dondeyne gaf op gepaste wijze zijn eigen visie op deze gebeurtenissen. Het geheel werd afgesloten met een door de aanwezigen gesmaakte receptie verzorgd door Ria Sels.

Op 20 november vertegenwoordigden Jef van Dooren en Wim van Hout Corsendonca op de raad van aangeslotenen van Brabant Heem in Oirschot.

In het kader van "Samen Oud-Turnhout maken" werden op 2 december de nieuwe inwoners van onze gemeente ontvangen. Jan en Rudy namen hieraan met een stand van onze kring deel.

Op 13 december namen we met een stand van onze kring deel aan de kerstmarkt van de KAV Centrum en KWB Centrum.

De Raad van Beheer kwam samen op 5 februari, 27 maart, 3 april, 8 mei, 5 juni, 3 september, 2 oktober, 6 november en 4 december.

We verleenden onze medewerking aan het gemeentelijk informatieblad en tijdens de maand december stelden we de werking

van onze kring voor in de bibliotheek van Oud-Turnhout

Naast al deze activiteiten verscheen ons ledentijdschrift, verzorgd door Roger van Mierlo, telkens op tijd en verleenden we onze medewerking aan de jaarlijkse fotozoektocht van de KWB van Oud-Turnhout.

2. Kunst- en heemmuseum Het Hofke van Chantraine

Op 27 februari vond er in het Hofke een vergadering plaats met alle partners van de vzw om de toekomst van het kunst- en heemmuseum te bespreken.

Op 9 april vond de jaarlijkse statutaire algemene vergadering van de vzw Kunst- en heemmuseum Het Hofke van Chantraine plaats.

Op zaterdag 14 juni organiseerde Goezet vzw met medewerking van Het Hofke van Chantraine "Jazz in 't Hofke". In de sfeervolle tuin groeide dit gebeuren uit tot een mini jazzfestival. Er waren gesmaakte optredens van Chordination, de Jazzacademie en het Jef Neve trio.

Onder de titel "Archeologie in beelden" organiseerde de Archeologische Dienst Antwerpse Kempen (ADAK) van 11 tot 26 oktober een tentoonstelling in het Hofke van Chantraine. Tijdens deze tentoonstelling konden de inwoners van het Regionaalstedelijk gebied kennismaken met archeologie uit onze regio. Nadien was de tentoonstelling ook nog te bezichtigen in CC 't Heilaar in Beerse, de bibliotheek van Vosselaar en het Taxandriamuseum in Turnhout.

Onder de titel "Kerstgeuren en Nieuwjaarssmaken": een culinaire reis doorheen de geschiedenis van de eindejaarsfeesten vond van 13 december 2003 tot en met 11 januari 2004 in het Hofke van Chantraine opnieuw een eindejaarstentoonstelling plaats. Tijdens de openingsreceptie kwam Julien Vreebos zijn kookkunsten tonen. Er werd voor de eerste keer meegedaan aan kersttoeren van RTV.

3. Natuureducatiecentrum De Liereman

Luc Meul werd verkozen tot voorzitter van de Raad van beheer van het natuureducatiecentrum. Roger Haeseldonckx werd ondervoorzitter.

Roger Haeseldonckx en Jef Hens namen deel aan de raad van beheer van het natuureducatiecentrum De Liereman. Deze kwam elke derde donderdag van de maand samen.

De secretaris,
Rudy Cornelis

Op zoek naar....

Voorwerpen met spreekwoorden en oneliners

De bibliotheek wil in de maanden juli en augustus spreekwoorden en oneliners in de kijker plaatsen.

De term "onelineer" klinkt u mogelijk nog niet zo bekend in de oren. Volgens Van Dale is dit:

"Een grap die uit niet meer dan één zin bestaat ". Als voorbeeld kennen we de onelineer van Jupiter: "Mannen weten waarom..."

Wij zijn dus op zoek naar voorwerpen waar spreekwoorden of oneliners op staan. Wij denken dan aan tegeltjes, bierviltjes, speelkaarten, ... Indien u zo'n voorwerp heeft en dit 2 maanden gratis ter beschikking wil stellen van de bibliotheek, dan stellen wij dat ten zeerste op prijs. Uiteraard dragen wij er heel goed zorg voor.

Indien u geïnteresseerd bent, gelieve dan zo spoedig mogelijk contact op te nemen met de bibliotheek, zodat wij een idee krijgen van het aanbod.

Alvast bedankt hiervoor.

Het bibliotheekpersoneel

Bibliotheek Oud-Turnhout , Sint-Bavostraat 3

Tel.: 014/453636

E-mail: oud-turnhout@bibliotheek.be

Familie-telgen op trot tussen Turnhout en Tilburg

Reeds voor de derde maal wordt er een grensoverschrijdende genealogiedag georganiseerd van Belgische en Nederlandse heemkringen tussen Turnhout en Tilburg. Deze dag voor beginnende en gevorderde stamboom-onderzoekers gaat door op zondag 21 maart, vanaf 10u tot 17u, in de Gemeentezaal, Eelstraat 2 te Ravels-Eel, vlak bij de kerk van Ravels-Eel.

Drie jaar geleden startte de Genealogische Dag op een bescheiden schaal en met beperkte middelen. Inmiddels is dit jaarlijks gebeuren uitgegroeid tot een niet te missen gebeurtenis voor alle personen die geïnteresseerd zijn in de genealogie, hetzij als vorser, hetzij als degene die meer wil weten en lezen over zijn of haar voorouders.

Verleden jaar mochten de organisatoren al enkele honderden bezoekers verwelkomen. En dit jaar verwachten we nog meer belangstellenden...

Waarom is deze Genealogische Dag zo uniek?

Het antwoord heeft te maken met kennis en kennissen:

- Er is een rijk aanbod aan praktische kennis m.b.t. het stamboom-onderzoek, want de specialisten van een tiental heemkundekringen zijn tegelijkertijd aanwezig.
- Er is een rijk aanbod aanwezig van mogelijke werkwijzen voor het verzamelen, het verwerken en het bewerken van de gegevens, enerzijds door de aanwezige heemkringen, maar anderzijds ook door de demonstraties van

commerciële software-aanbieders.

- De organiserende heemkringen komen zowel vanuit België als vanuit Nederland, waardoor de landsgrens (die er vroeger ook niet was) ineens wordt uitgewist. En dat maakt het onderzoek een heel stuk gemakkelijker...

Het maakt niet uit of je een beginneling, een gevorderde onderzoeker of een ervaren genealoog bent.

De beginneling wordt op het spoor gezet van een boeiende hobby... Aan de gevorderde onderzoeker worden methoden aangereikt om de verzamelde gegevens op een overzichtelijke wijze te verwerken, en samen met de gespecialiseerde genealoog wordt er gezocht naar de fameuze speld in de hooiberg.

Aan deze grensoverschrijdende samenwerking van Belgische en Nederlandse heemkringen wordt meegewerkt door de heemkringen uit Arendonk, Baarle-Hertog & Baarle-Nassau, Beerse, Goirle, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels en Reusel, alsook door de koepelvereniging VVF. Voor meer info kan je terecht op www.genealogischedag.tk.

* 22/60.

MINISTERIE VAN VOLKSGEZONDHEID
EN VAN H. T. G. M. I. J.Brussel, 31. I. 1959
~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~
Luchttechnopark Square, 31Bestuur van Schade aan Personen
Diensten der Statuten

Ref. 223/545.474/14.945/LVD/60.

G E B U T S C H R I F T

De Minister van Volksgezondheid en van het Gezin bevestigt dat, in uitvoering van de Besluitwet van 24.12.1946, houdende inrichting van het Statuut der Weggevoerden, voor de verplichte arbeidsdienst tijdens de oorlog 1940-1945

M. VAN DER AVOORT, James

geboren te VOSSEMME, op 14 oktober 1922

erkend werd in hoedanigheid van Weggevoerde

De periode van wegvoering loopt van 16/3/1943 tot 16/6/1945

Dit geboteschrift werd afgeleverd om te dienen inzake administratieve aangelegenheden.

De L. J. G. J. J.
Bij de-gatis
De W. H. G. J. J.

W. H. G. J. J.

De oorlog van Jan Van Den Avooort

Ik ben geboren te Vosselaar op 24 oktober 1922. Vervolgens wonende te Vosselaar, Heilanders. Op 26 juni 1936 ingeschreven te Oud-Turnhout en wonende Geleg 18. Op 18 december zijn we in Ravels in de Vaartstraat nr. 20 gaan wonen.

Gewerkt op de steenfabrieken van N.V. 'Het Noorden' op het Geleg en enkele maanden aan de brug in Ravels. Op beide plaatsen was mijn vader meestergast, in het laatste fabriek over meer dan 70 werknemers.

Gezien men in de steenfabriek in de winter geen werk had, ben ik vanaf 11 december 1939 gaan werken op T.T.R. dakpannen fabriek. Op het steenfabriek verdiende ik als jongeman 1,50 fr. per uur.

Mobilisatie

Hitler, toen nog niet zo goed gekend, voerde graag oorlog en op 28-08-1939 werd er in België gemobiliseerd vele huisvaders werden opgeroepen en in het land gestationeerd. Zo werden bij ons op het Geleg ook verscheiden soldaten ingekwartierd. Zij sliepen op los stro in het washuis. Eten konden ze gaan halen bij een legerkeuken geplaatst op de Werkendam. Zij kregen oud brood en zeer dikwijls stoofvlees. De soldaten moesten loopgrachten graven en bunkers in hout en russen bouwen. Zij moesten ook de wachthouden maar geen soldaat wist niet precies waarom. Anderen verbleven in inderhaast gebouwde houten barakken, zoals er stonden in de Beukendreef. Op het laatst werden vele prikkeldraad versperringen aangelegd op de vaartdijk waar geen fietsers of voetgangers mochten komen.

Oorlog

Op vrijdag 10 mei 1940 stonden de mensen overal te praten en onze soldaten liepen rond met geweer en helm op. Het was oorlog. De Duitsers waren binnengevallen en moesten verdreven worden. Zij die een radio hadden luisterden en die er geen hadden gingen bij de anderen luisteren.

Rond 10 uur die dag liet men de brug springen. Mensen was dit een knal. Wij hadden thuis een hond die los door de deur van zijn hok sprong. Wij hebben dit beest nooit meer teruggezien. Nog in de voormiddag kregen we via de radio bericht dat alle jongen mannen tussen 16 en 35 jaar zich moesten begeven naar Eeklo want wij zouden soldaat moeten worden. In samenspraak met enkele kameraden werd besloten te vertrekken. Met een klein valiesje en een deken op de rug gebonden vertrokken we naar de tramstation van Turnhout. Daar stonden we met nog vele anderen jongeren uit de naburige gemeenten te wachten. Zeker ogenblik hoorde en zagen we één vliegtuig in oostelijke richting vliegen en plots liet die vlieger 2 bommen vallen en iedereen ging op zijn buik liggen al was dit vliegtuig honderden meters van ons. Er was een felle klap maar wij wisten niet welke gevolgen dat er waren. Later hoorden we zeggen dat die bommen gevallen waren op huizen in de Vredestraat. (Wanneer we weken later terug thuiskwamen vernamen we dat er 5 doden waren waaronder een meisje van 9 jaar).

Even later vertrokken we met een stoomtram naar Antwerpen. In Deurne tegen over het Rivierenhof stopte de tram omdat het luchtafweergeschut dat daar onder de hoge bomen stond opgesteld volop aan 't schieten was. Wij zagen echter geen vliegtuigen en na een paar minuten werd het muisstil en reed

onze tram verder. We vernamen ook dat via de radio gezegd was dat onze eerste bestemming Eeklo zou zijn. Na een nacht in de statie van Gent gelegen te hebben, want slapen ging niet, reden we 's anderendaags verder naar Eeklo. Hier moesten we ons melden op het stadhuis en kregen we onze rantsoenzegels – iets nieuws voor ons. Daar werd ons ook gezegd dat we zelf slapen moesten zoeken bij een boer of zo. Zo kwam ik met enkele kameraden terecht bij boer De Baere, Burchstraat 11. Het waren vriendelijke mensen en we kregen melk zoveel we wilden. Ook zagen wij hier de eerste Franse soldaten die België kwamen helpen. Met mitrailleurs schoten zij op de vliegtuigen. Op die van België net zo goed als op de Duitse. Wij vonden die uniformen van die mannen een beetje raar. Windels om hun benen, een kepie met toten en een drinkbus waar veel in kon. We hoorden de kanonnen schieten en we moesten verder naar Brugge. We belanden zo in St.-Michiels-Brugge en we geraakten aan onderdak in een college van de broeders van liefde. Er was weer niets van organisatie te bespeuren, alleen kregen we een busje Corned Beaf van de gemeente. Na een dag of 2 verder richting Torhout. Regelmatig vluchten we in een korenveld als we vliegtuigen hoorden. Het was die dagen zeer warm weder en de burgers langs de weg zetten emmers met water en een tas om te drinken voor ons klaar. Een dezer nachten brachten we door in een kolenkelder van het stadhuis van Torhout. Hier zaten de meeste van ons zonder eten. De bakkers verkochten alleen aan hun klanten. Wij klampten een Belgische officier hierover aan doch van zijn eenheid kregen we ook niets. Tenslotte betaalde die man voor elk van ons een paar koffiekoeken. Die Belgische officier bleek apotheker Bauweraerts uit Turnhout te zijn. Door geruchten vernamen we dat we naar Veurne en de kust moesten. Nu konden we met

een tram mee tot aan de kust, daar zagen we, en ik ook, voor de eerste keer de zee. We moesten verder naar Oostende. Daar zouden we via een boot naar Engeland gevaren worden. Maar wanneer we in Oostende arriveerden en wij daar in het park waren kregen we een bombardement. Nadat dit voorbij was, niemand was gekwetst, konden we niet weg. De boot "Prins Bouwdewijn" zou onklaar zijn. Dan maar buiten Oostende en in Zandvoorde mochten we van een varkensboer in de schuur slapen. Het werd tijd dat we konden rusten want allen hadden blaren onder hun voeten. Tijdens dit bombardement hadden de Duitsers strooibriefjes uitgeworpen waarop een planneke was getekend dat ons leger en wij ingesloten waren en België zich moest overgeven want elke bom of kanonschot zou onvermijdelijk doden maken.

Zo werd het 28 mei 1940. De eerste dag sedert ons vertrek dat het regende en ook dat de soldaten ons vertelden dat de oorlog gedaan was. Dan zagen we ook de eerste Duitse soldaten die vriendelijk waren en tegen ons zegden dat wij zo rap we konden naar huis moesten gaan. Weer nergens enige organisatie of regeling. Wij beslisten terug naar Eeklo te gaan doch die dag zagen we nog een paar bommen vallen en die hadden, zoals we later zagen, een binnenschip gekelderd in het kanaal van Damme. Wij vertrokken in Zandvoorde naar vernoemd kanaal. Hier lag veel achtergelaten Belgisch oorlogsmateriaal. Na veel afzien ellende en honger, belanden we tegen de avond bij de familie Debaere in Eeklo. Die mensen waren pas terug van hun vlucht en hadden melk in overvloed. Wij kregen wat boterhammen en melk en enkele van ons vielen aan tafel in slaap van vermoeienis, wij hadden die dag 50 Km. getippeld. Maar onze kop stond naar huis toe en 's anderendaags vroeg op, melk drinken en op stap. Die dag geraakten we tot in Wachtebeke. Onder weg zien

we in een korenveld een vers graf van een soldaat. In Wachtebeke overnachten we in een schuur en allen slapen onmiddellijk en morgenvroeg gaan we verder richting Antwerpen. Tot hiertoe hebben we weinig vernielde woningen gezien, wel een gesprongen brug in Zelzate. Eindelijk zien we de torens van Antwerpen en zoeken wij de weg naar de tunnel onder de Schelde. Die wordt gevonden. De tunnel heeft gedeeltelijk onderwater gestaan. Aan de uitgang van de tunnel staat veel volk, meestal vaders van jongens die opgeroepen waren doch voor mij niemand. We trekken verder tot we in Deurne bij een boer in de schuur mogen slapen, doch niet roken. We zien nergens vernielingen. Zeker ogenblik stopt een achteropkomende fietser, het is vader Jef Goris. Hij was komen zien of er Rik, zijn zoon bij was en of we iets van hem wisten. (Hij kwam 3 maand later thuis. Hij was tot in het zuiden van Frankrijk geraakt waar zij door Belgische officieren zouden worden opgeleid. Maar dat lieten de Duitsers niet toe en zo werden die jongens vrijgelaten. De Fransen moesten niet veel van de Belgen weten. Zij hadden volgens hen te vlug gecapituleerd). Jef Goris vertelde me ook dat mijn vader ook meerdere keren aan de tunnel gestaan had en omdat hij er nu niet was mocht ik bij de Jef op zijn fiets gaan zitten. En zo geraakte ik in Oud-Turnhout maar niet thuis want deze woonden nu op het villaatje van Glénisson, gezien deze naar Turnhout waren gevlucht en niet graag hun villaatje, met al die meubels en zo onbewaakt achterlieten. Zo woonde ik enkele maanden in een villa.

Het was een avontuurlijke tocht geweest. Maar ons leger had voor niets gezorgd. Noch voor eten noch voor onderkomen. Ik was vertrokken met lichte veloschoentjes. Daar schoot niets meer van over. Als binnenzool had ik enkele lappen van een versleten voetbal ingelegd. Mijn kameraden deden hetzelfde.

Smokkelperiode

Er moest voor eten gezorgd worden want met een rantsoen kwam niemand toe. In die periode werkte ik terug op T.T.R. en zelfs als nachtwaker, samen met Sus Van de Pol. De Heer Dings René, vroeg zeker dag of ik bang was in het donker en zo dit niet was en ik wilde nachtwaker worden, kreeg ik het loon van een volwassene. Het smokkelen gebeurde meestal 's nachts en de 1ste keer dat wij gingen, vader, Polit Helsen, ik en een man uit Ravels die de weg goed kende, er ware toen nog zeer vele bossen, werden we bij het oversteken van de grens door de Nederlandse Marechaussee gepakt en opgesloten in de amigo van Hoge Mierde. 's Anderendaags leverden zij ons uit aan de grenspost van de Duitsers in Reuzel. Dat waren vriendelijke mannen. Als we een klein gazonneke hadden omgespit mochten we naar huis na eerst 2 witte boterhammen te hebben gekregen met een grote Karel I sigaar. We moesten onze fiets gaan halen in de nabijheid van Poppel waar we deze hadden verstopt. In de namiddag geraakte we thuis waar ons moe zeer blij om was. Vooraleer ik nachtwaker werd was ik al dikwijls 's nachts gaan smokkelen met vader en Miel Van de Ven en nog anderen. Vader Van de Ven ging tijdens de dag naar Mierde (NL) en sprak af met een jonge man die voor ons graan opkocht bij de boeren en als wij kwamen werd eerst bij hem thuis 2 boterhammen gegeten en dan op pad met elk een zak van 40 kgr. op de schouders en daarmee door ploegvoren en over prikkeldraad en liefst bij donker weder. Die opkoper had een zuster die Mientje heette en ik had gezien dat een van onze ploeg met Mientje aan het fezelen was geweest en dan een blok kaas, die de boerin maakte, kon kopen. Nu profiteerde ik van Mientje en had telkens een pakje kaas en echte hoeveboter bij

als ik thuiskwam. Eens waren we met een ploeg van 12 man. Dan gingen eerst 4 man voorop en dan volgden de anderen. Werden de eersten gesnapt dan gooiden zij hun vracht neer en gingen ze lopen, de anderen hielden eveneens stil en wachten ze tot de marechaussee weg stapte met of zonder mannen of vracht. Dan moesten we op Belgisch grondgebied onze fietsen op zoeken en de vracht vervoeren. Iedere Belg kende in de grensstreek de fietsen waarmee gesmokkeld werd, want die hadden onder de bagagedragers 2 latten om te beletten dat de tippen van de zak in de spaken geraakten. Voor ons was er nog een bijkomende zorg. Wij moesten over brug 6 van het kanaal en daar was een douane wachtpost, deze was niet alle uren bezet en omdat te weten ging één van ons luisteren en ruiken bij het wachtlokaaltje. Hoorde of rook hij niets kwam de ganse karavaan door. Op het laatst van 1942 had mijn vader bij middel van 2 lege vetvaatjes een vlot gemaakt waarop een zinken waskuip stond. Dit vlot werd verborgen in het struikgewas. Wanneer er mogelijke onraad aan de brug was werkten we met het vlot. Er werd vanaf de linkeroever met een dunne koord waaraan een gewicht hing naar de overkant gegooid en dan met een dikker touw de vracht in de waskuip over getrokken. Maar op zekere nacht, wanneer er al vier vrachten overgetrokken waren, werden de mannen bij de vrachten met verschillende lampen beschenen en stonden er douanen rondom hen. Er werd echter een overeenkomst gesloten. Voor elke vracht moest 5 kg. afgestaan worden en deze werden door de douanen voor eigen rekening meegenomen en we mochten gans de week ongecontroleerd over de brug, wat dan ook gedaan werd met tarwe, daar was meer mee te verdienen dan met rogge. Ik moest smokkelen voor eten, een vracht voor eigen gebruik de andere voor verkoop.

Eens gingen we haver halen, vader en zoon Van de Ven en ik. Niet ver ergens tegen Reuzel in Nederland. Deze haver moest bij een boer in de Stadstraat onder 't karkot geplaatst worden. Deze boer maakte er dan havermout, met veel pellen, van. Een zak haver heeft een grotere omvang dan rogge. Daar het een donkere nacht was en vader Van de Ven niet zo goed meer zag reed zijn zoon Miel eerst, met een witte lap op zijn arm, dan vader Van de Ven en dan ik. Gekomen op de Arendonkse steenweg plots een knal als een gewerschot. Terzelfder tijd plooid mijn achterwiel. De achterband was door de buitenband gesprongen. Miel en zijn vader dachten dat er op ons geschoten werd, zetten zich recht op de pedalen en vooruit zo hard het geven kon. Ik laadde de vracht op mijn schouders en moest met aan het voorwiel te trekken de fiets voort sleuren, 4,5 km. tot in de Stadstraat. Doodop gooide ik de vracht in het karkot, de fiets op de schouder en zo naar huis. Ik kwam in Ravels de duivenmelkers tegen die toen naar de 6 uur mis gingen. Met dit haver smokkelen is zelfs ons Lies een paar keer meegereden. Bij mijn laatste tocht heb ik ook de vracht verspeeld. Nog in Holland werden we omsingeld door de marechaussees maar ik kon gaan lopen. Achteraf vernomen we dat het valse marechaussees waren die de dragers ophielden en hun vracht lieten weggoeien die zij dan verkochten.

Verplichte arbeid in Duitsland

Door een Duitse verordening van 6 oktober 1942 werd de verplichte arbeid ingesteld voor de mannen van 18 tot 50 jaar of voor deze van de militieclassen 20, 21, 22 en 23. Ook voor vrouwen van 18 tot 35 jaar telde deze wet. Er waren wel uitzonderingen zoals boerenzonen en andere mannen die werkten

op een bedrijf dat kon dienen voor oorlogsdoeleinden. De werkgevers moesten onmiddellijk bedoelde personen ontslaan met het gevolg, geen rantsoen zegels noch dopgeld. Men moest gekeurd worden doch er zijn er maar enkele afgekeurd (met eetwaar of smeergeld. Men kon onderduiken bij een boer of zo en anders vertrekken. En Jan vertrok op 16 maart 1943, met de tram van Turnhout naar Mol. Veel volk om afscheid te nemen van de mannen. In Mol de trein op en via Heerlen in Nederland naar Duitsland. Rond de middag kwamen we aan in Aken. Hier kregen we boterhammen en koffie. Er was nog geen schade van bombardementen te zien. In de nacht ging het verder en 's anderendaags werden de eerste mannen gelost in Leipzig + Dessau. De rest reed verder richting Berlijn. Onze grote treinreis eindigde in Rehbrücke. Hier kregen we eten en sigaretten en moesten we in nieuwe barakken enkele dagen wachten tot onze namen werden afgeroepen en wij ons in een groep moesten opstellen rondom een "werkschutz" (dit is een soort fabriekspolitie. Die vertelde ons dat we naar Spandau moesten. Met de stadstrein (S-Bahn) zouden we in Friedrichstrasse moeten overstijgen naar Spandau dit moest snel gaan en het ging. We zaten nu in het centrum van die miljoenenstad (4.500.000 inwoners) en het zag er een mooie stad uit en er was nog geen schade te bespeuren, wel vele soldaten in allerlei uniformen. In Spandau werden we ondergebracht in spieksplinter nieuwe houten barakken met 16 man in één kamer. Slapen moesten we in een dubbel hoog stapelbed op een met fijne houtkrullen gevulde matras. Iedereen beschikte over de helft van een kleerkast. Het viel allemaal wel mee. Al de mannen van Ravels lagen in dezelfde kamer. Van deze 16 leven nog alleen Van Gauwbergen en ik, en misschien nog enen van Turnhout. In dit lager in de Egelphulstrasse hebben we verbleven tot we

op 29 november 1943 naar een ander lager in "Grosse Halle" aan de rand Berlijn moesten verhuizen. Hier verbleven we in stenen gebouwen, net villa's, in kleine kamertjes met 4 bedden (2 stapelbedden). Deze gebouwen waren ook nieuw en onbeschadigd. Achteraf heb ik gelezen dat hier de ingenieurs in ondergebracht zouden worden, op bevel van de Führer en zou dit het centrum moeten worden van Berlijn. Midden in dit complex zou een groot gebouw komen waarin 180.000 man in konden en moest dienen voor de redens van Hitler, Göring en anderen groten mannen van het derde Rijk. Hilters geld geraakte op en van grote parades zou er niet veel meer komen en hierdoor geraakten wij mooi ingekwartierd. Er was zelfs centrale verwarming doch die brandde niet veel bij gebrek aan kolen. Bovendien verbleven er rond de 200 man in zulk een blok, die allen door dezelfde deur in en uit moesten zodat deze praktisch altijd open was. Ik heb er veel kou geleden niettegenstaande dat iedereen de dekens van een andere gebruikte wanneer deze in een andere ploeg werkte.

Het werk

Werken moesten we in het centrum van Spandau Freiheit 4-7, ongeveer 3 kwartiers te voet, maar we konden normaal gebruik maken van de lijnbus (een dubbeldekker) met een vrouwelijke kaartjesknipster. Op laatst reden deze bussen op houtskool die gemaakt werd in een aanhangwagentje. Vele van hen waren op het laatst reeds vernield door de bombardementen, ruiten stonden er bijna niet meer in en daar er nog geen plastic was zette men er triplex in. Omdat het vervoer een erge handicap werd, werd een treintje ingelegd en even onverwarmd en zonder ruiten als de bussen.

Wij werkten in 2 tijden. Van 6 tot 18 of van 18 tot 6 met telkens van half twaalf tot twaalf een pauze. Ik werd aan een pers ingedeeld waar men van stalen blokjes, die witgloeiend heet werden gestookt, "Hullen" preste. Deze werden gloeiend gemaakt in een oven die gestookt werd door "Trolbriketten" en stoom. Het was echt een duivelswerk, het was zo zwaar dat er aan de 6 functies een 7de man was die elke funtie-man een kwartier rust moest bezorgen en dit 12 uren per ploeg. Wanneer men met de dagploeg moest gaan, moest men dikwijls 's zondags ook nog 3 uren komen om "reparaties" te maken, (herstel of vervanging). Het was echter zulk een zwaar werk dat ik bij mijn gewoon rantsoen het "zwaarste bijrantsoen" bekwam. Dat was een brood van één kg, 400 gr worst en 50 gr vet. Ik verdiende veel geld en mocht maandelijks 160 mark naar huis sturen, (1 mark was 12 Fr). Thuis heeft men echter maar één check ontvangen, verder niets meer. Later kwam het uit dat onze verbindingsman, die het geld van ons ontving en dit aan een bank moest geven, dit achtergehouden had. Een zekere Rik Neefs. Iemand van de zwarte brigade. Hij is er in België voor gestraft. De "Hullen" die wij maakten werden de granaten voor licht afweer en tanks, die gekende 88 mm en 105 mm. Aan zulk een pres stonden alle nationaliteiten en ook een Oekraïns meisje om de blokjes op een berd te stapelen om in de oven geschoven te worden. Ook zeer zwaar werk en zeker voor een jong meisje. Aan elke pres was een Duitse "Presse Führer" en deze man moest werken in "andre prise" om niet naar het front gestuurd te worden. Verder liepen er nog partijmannen rond als meester gasten.

Ontspanning

Af en toe kwam er een Belgische groep in het lager. Zo hebben we Leo Martin, Lowieke Staal enz gezien. Ook heb ik dikwijls de grootste variétés bezocht zoals "Wintergarden, Scala Plaza, en Haus Vaterland". Ook boottochten heb ik gemaakt. Vanaf 1-9-1944 gingen we naar de kino want vanaf deze datum moesten ook de acteur en actrices in het leger. Dus bleef er dan alleen de cinema over, doch deze verminderde fel gezien zij geregeld uitgebomd werden. Iets viel ons op in het begin. Kwamen we in een café en men hield zijn hoed of hoofddekseel op, werd men niet bediend maar vrouwen mochten wel een grote hoed dragen. Zelfs in de cinema. Verder bezocht ik er circus Althoff, 3 weken voordat dit afbrandde. Ik bezocht daar ook vele musea zoals het "Egyptisch museum" met het wereldberoemde Pegamon-Altair. In de winter van '44 of '45 reden we meermaals urenlang met de S-Bahn van Noord naar Zuid en West naar Oost met één kaartje, alleen om ons te verwarmen omdat de centrale verwarming in het lager niet werkte

Zieken en ontmoetingen

De eerste week dat we werkte kreeg Jos Vervecken een klap van een zware hamer tegen het hoofd en diende naar een kliniek gevoerd te worden. Het duurde vele dagen eer we wisten naar waar, en in welke kliniek, hij was afgevoerd. We dachten dat hij dood was. We wilden reeds zijn eigendommen onder ons te verdelen toen hij daar plotseling terug was. Na een paar maanden kreeg ik een zware stalen baar tegen mijn been. Gevolg veel bloed en een snee van meer dan 3 cm. Ik werd naar

de bedrijfsdokter gevoerd dewelke er 3 haakjes in neep en dan zegde, "Laus arbeiten". Wanneer ik zegde dat kan toch zo niet, kreeg ik als antwoord, "arbeiten, unsere soldaten kampfen wel mit ein bein". De meestergast stuurde me echter naar het lager. Ik bleef enkele dagen thuis en liet me verder verzorgen door de verpleger van dienst.

Op 1 juni 1944 werd Toon Aerts opgenomen in een kliniek in Buch wegens operatie voor een waterbreuk. Hij had meer geluk. Een verpleegster werd verliefd op hem en hij kreeg nog herstelverlof.

Op 23 mei 1943 gingen we naar de zoo en daar ontmoete ik Jan van tante Dimphna. Jan mocht naar huis om te trouwen en kwam natuurlijk niet meer terug. Evenmin Frans Nauwelaerts uit Ravels. Hij mocht naar huis wegens de dood van zijn moeder, doch Toon Aerts mocht niet naar huis bij het overlijden van zijn jongere broer Gust. Wij hebben nooit verlof gekregen.

Bombardementen - beschietingen en schade

Berlijn is een grote stad. Ze was toen 40 Km. lang en 20 Km. breed, dus 800 Km². In 1943 telde zij ± 4.500.000 inwoners, in 1945 nog 2.900.000. In 1943 was er praktisch nog geen schade. Het eerste ernstige bombardement kwam op 7 augustus 1940. Het tweede op 23 maart 1941, en werd uitgevoerd door 256 vliegtuigen er vielen toen 74 doden. Wij hebben 308 keren alarm gekregen, doch bij elk alarm vielen er geen bommen. Het tweede zware bombardement op Berlijn, dat van 23 augustus 1943, was voor ons het eerste zwaar bombardement, en van toen af gingen we telkens naar de schuilkelder als het alarm afging. Bij dit bombardement vielen er vele doden en stonden vele gedeelten van Spandau in brand. Er werd toen luidop gebeden.

Er was veel lawaai want in onze onmiddellijke nabijheid stond afweergeschut met 88mm granaten op spoorwegwagens. Aan de witte kringen op hun loop kon men zien hoeveel vliegtuigen zij neergeschoten hadden. Er stonden zeer vele schijnwerpers en als die een vliegtuig in hun X hadden, kwam dit vliegtuig nooit meer thuis. De Engelse vliegtuigen vlogen meestal 's nachts. Vanaf 4 maar 1944 kwamen de Amerikanen steeds tijdens de dag. Vanaf 25 april 1945 mochten de Engelsen en Amerikanen niet meer boven Berlijn vliegen, omdat ze anders de Russische grondtroepen konden raken. Nu was er altijd alarm want de sirenes werkten niet meer. Men kon zien aan lange groenen of rode vaanstroken, gehangen aan het "Rathaus"(stadhuis) van Spandau of er gevaar was. Wij konden deze niet zien hangen. De laatste dagen reden op een strook tussen Spandau- West en West-Berlijn 2 panstertreinen die zogezegd vastzaten wegens gesprongen bruggen, deze werden voortdurend bestookt door Russische duikvliegtuigen. In totaal het ik 53 keren midden in een "Terror angrif"(terreuraanval) gezeten en er kwamen steeds meer vliegtuigen. In begin waren er dat aanvankelijk enkele 10 tallen, maar in 1945 waren er dat tot 2000. Niet elk vliegtuig had bommen bij want er waren daar ook jagers en verkenningsvliegtuigen bij. De bommenwerpers zelf waren 4 motorigen vliegtuigen die elk tot 10 ton bommen bij zich hadden. Elke "Terrorangrif" duurde 1 ½ tot 2 uur. 2 Maal heb ik moeten helpen blussen met emmers die we moesten doorgeven want de brandweer kon niet komen. Een Brusselaar, Frans van Herrewegen ging eens een pakje afhalen in de Friedrichstrasse en bleef 2 dagen weg, kwam vuil en uitgehongerd terug, hij had moeten helpen in "Zoölogische Garden" waar de grote dieren-tuin vernield werd. Hij had vele dode dieren zien liggen, gedood of afgemaakt. Men moest geluk hebben. Bij een dezer aanvallen

lag er een dode voor onze ingang deur, totaal onbekend, heeft hij willen komen stelen terwijl wij in de schuilkelder zaten? Na een andere terreuraanval lag Jantje Bovenlander (NL) voor de ingangspoort van onze afdeling. Hij had de gewoonte bij een aanval om van op het plattendak van onze afdeling te gaan kijken. Is hij er door de luchtdruk van het dak , 5 meter hoog, geblazen of is hij er van schrik afgesprongen, want als we uit de kelder kwamen zagen we dat de schuilkelder naast onze afdeling, waarin normaal de Russische meisjes van een andere afdeling schuilden, twee voltreffers had gekregen. We dachten allemaal, hier zijn 10 tallen doden. Gelukkig was er geen ene want de meisjes waren reeds 's morgens te voet vertrokken naar een "ontluising installatie". Jante Bovenlander had me voor het alarm nog een foto getoond waarop de kleine te zien was die na zijn vertrek naar Berlijn geboren was. Een andere Nederlander, namelijk Michel Van Broeckhoven, kwam zekere dag afscheid van me nemen. "Jan ik ga bij de SS" en moet vandaag vertrekken naar Graz in Oostenrijk". Ik zegde hem, nu nog, de Russen zijn daar bijna. "Ja", antwoordde hij, "mijn lief, (een Duits meisje), die een kind van mij verwachtte werd bij een der vorige bombardementen gedood. Ik ging niet meer werken en op een dag stond de Gestapo in de blok en ik moest kiezen bij de SS of concentratiekamp, en ik koos voor de SS. Ik was mijn lief kwijt". Hoe het met de Michel verder verlopen is weet ik niet. (Zijn verloofde werd gedood tijdens de aanval op 6 oktober 1944 rond 11.30). Tijdens dit bombardement zag ik bij een ingestorte schuilkelder nabij de statie van Spandau-West 15 doden liggen mannen en vrouwen. Er was geen bloed of verminkingen aan hen te zien, waarschijnlijk waren hun longen vernield door de luchtdruk. Enkel uren na zijn vertrek

naar Graz werd deze stad ook zwaar gebombardeerd. Door deze bombardementen werden naar schatting \pm 50.000 mensen gedood. Dat is 5 maal meer dan de bommen op Engeland. Nu nog tijdens graafwerken stuit men in Berlijn op skeletten en bommen. Tijdens de gevechten met de Russen werden de doden overal begraven, in straatgrachten, in de tuin of waar dan ook. Ook zeer vele onbekenden. Tijdens de gevechten met de Russen schat men de doden op \pm 100.000 waarvan een 20.000 door zelfmoord of hartaanval. De meeste van deze zelfdoding waren vrouwen meestal door de veelvuldige verkrachtingen, door de Russische soldaten, die zij moesten ondergaan. Van de 1.562.000 woningen in Berlijn werden er meer dan de helft totaal vernield of beschadigd. Bij ons vertrek was er geen enkele woning of ander bouwwerk dat niet beschadigd was. Het totale Belgische doden aantal in Berlijn werd op 485 gesteld waarvan er 275 uit de provincie Antwerpen waren

Wordt vervolgt

Tijdens de meer dan twee jaar dat Jan Van den Avoort in Duitsland verbleeft heeft hij alles opgetekend in een dagboek en dit vanaf zijn vertrek tot zijn aankomst. Daar dit dagboek uit meer dan 300 paginags bestaat is het onmogelijk om dit in zijn geheel in ons tijdschrift te brenngen.

In verschillende afleveringen zullen we U een benopt verslag brengen van zijn belevenissen in Duitsland en zijn uiteindelijke thuiskomst.

Roger Van Mierlo

De verdwenen interbellum-bunkerlinie aan het kanaal te Oud-Turnhout

Herman Van Eyndhoven

Al vanaf 1927 is men beducht voor een inval vanuit Duitsland. In 1932 start de bouw van fortificaties en versterkingen vanaf Luik tot Antwerpen (Position Fortifié d'Anvers of PFA). Er ontstaan verschillende verdedigingsstellingen. Onze streek zal de eerste eventuele aanvalsgolf moeten opvangen op de stelling genaamd "Stelling Grens". Vanaf 1937 wordt er gebouwd.

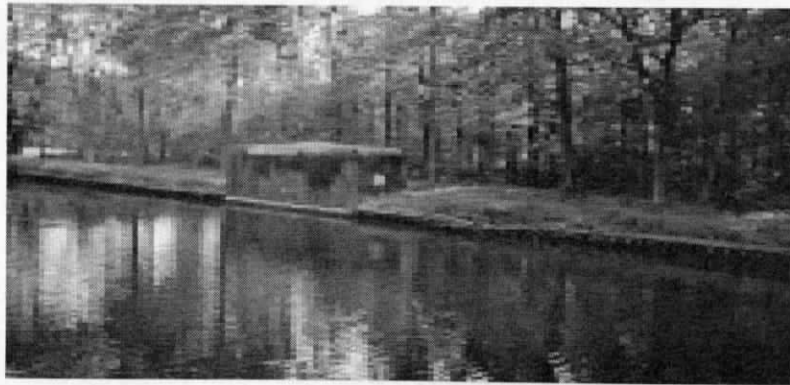
Vooreerst worden een honderdtal bunkers die door de Duitsers in 1917 zijn gebouwd, terug in gebruik genomen. In Oud-Turnhout gaat het over 4 bunkers uit de oude Hollandstelling (sectie Antwerpen-Turnhout) uit 1917. Het zijn 2 keer type-I "MG-Schartenstand" met open machinegeweer-opstelling en twee keer type-II met dezelfde opstelling, die eerder als magazijnbunker dienst deden.

Daarnaast worden tussen Dessel en Turnhout 23 nieuwe bunkers gebouwd die het oppervlak van het verbindingskanaal met de Zuid-Willemsvaart (uit 1875) moeten bestrijken, genaamd de "interbellum bunkerlinie". Voor deze bunkers wordt ook wel eens het woord kazemat gebruikt, omdat het hier over "een tot een verdedigingslinie behorende opstellingsplaats voor geschut of mitrailleurs" (1) gaat. In het talud aan de linkerkant van het kanaal (zuidwaarts op de kaart) verschijnen ze meestal op 600 meter (tot 1200 m) van elkaar. Waar er een overgang is, wor-

CORSENDONCA

den méér bunkers voorzien (interval – of flankeringsbunkers). Er is enkel inrichting om tijdens het gevecht manschappen en wapens een onderkomen te bieden, niet om te verblijven. Tussen de bunkers worden loopgraven gelegd met onderweg schuttersputten. Overal ligt prikkeldraad. Over de ganse lengte van het kanaal komt die zelfs over de rand van het water hangen, zodat de vijand, bij een eventuele landingspoging, niet tegen de wal omhoog kan klimmen. Waar het kan, zijn de paden naar de versterkingen voor fietsers berijdbaar. De versterkingen worden enkel door soldaten aangelegd: de officieren komen (per auto) inspecteren. Diezelfde soldaten staan in voor de bewaking van de stellingen en zijn vaak bij bewoners ingekwartierd.

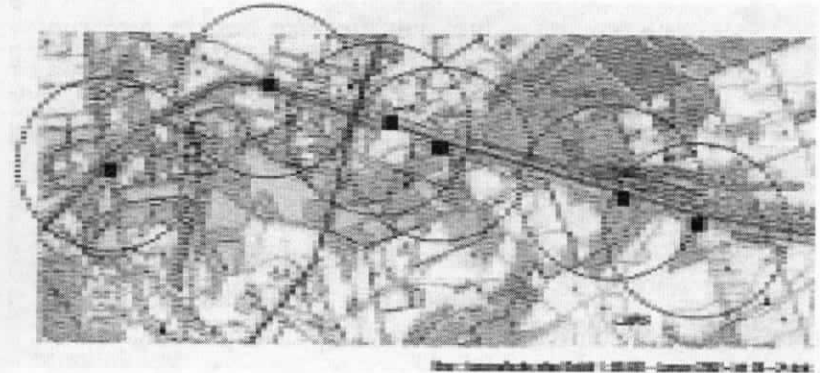
Op Oud-Turnhouts grondgebied bestaat geen van deze bunkers nog. Aan het kanaal tussen Postel en Dessel staan er wel nog verschillende types die ons een idee geven van wat er in ons dorp moet gestaan hebben:

Kazemat gelegen tussen de brug van Witgoor Dessel richting Retie

CORSENDONCA

Positie van de kazematten

Bunkerstelling van rechts naar links genummerd :

Oud-Turnhout : BM XVII (abri E29) grootte :
34.50 centi-are of Batiment Militaire 17 (schuilplaats Edifice
29)

Oud-Turnhout : BM XVIII (abri E30) grootte : 34.50
centi-are

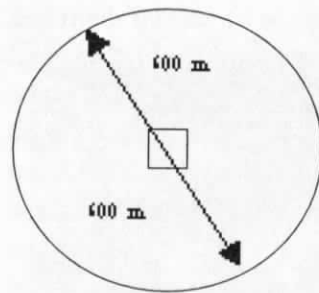
Ravels : BM XIX (abri E31) grootte : 34.50
centi-are

Ravels : BM XX (abri E32) grootte : 24.02
centi-are

Ravels : BM XXI (abri E33) grootte : 34.50
centi-are

Oud-Turnhout : BM XXII (abri E34) grootte : 24.02
centi-are

Deze nummering begint te Dessel op het kruispunt met het Kempisch kanaal en eindigt te Turnhout aan de oude kaai. Alle kazematten liggen op grond toenmalig benoemd als, "eigendom van de staat, maar afhankelijk van de Administratie Bruggen en Wegen (Dienst Scheepvaart)" (vertaling uit het Frans)

De cirkel geeft de ca 600 diameter aan die elke bunker met zijn mitrailleur(s) als schootsbereik hadden. Enkele bunkers kunnen ook door hun positie elkaar raken (dekkingsvuur). Zij duidt tevens de « zone der militaire dienstbaarheid » aan, of « non-edificatiezone » In dit gebied kan de militaire overheid

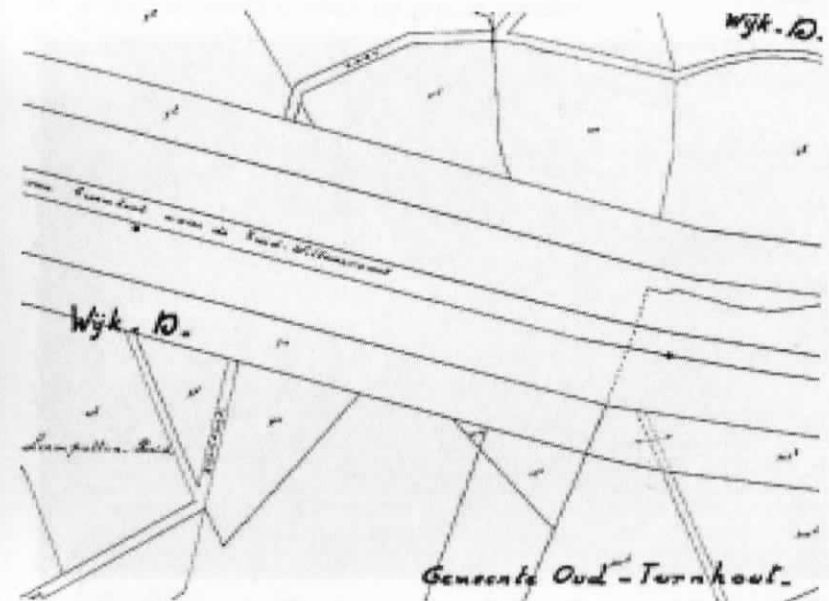
in oorlogstijd eisen dat alle bebouwing en beplanting wordt neergehaald om het schootsveld te vrijwaren. Op de plannen wordt dit met een cirkel aangegeven.

De soldaten van de bunkers

Gedurende de meidagen 1940 worden de bunkers bezet door soldaten van het 3^e Eskadron Mitrailleurs. Tussen het kanaal en de Nederlandse grens opereert de 15de Groep Wielrijders. De bunkers weerstaan van zondag 12 tot dinsdag 14 mei 1940 de Duitse aanvallen van Infanterieregiment 192 en MG-bataljon 6 van de 56de Duitse Divisie, die als onderdeel van het Duitse 6de Leger onze streek veroveren. In de nacht van 13 op 14 mei trekken de Belgische en Franse troepen van het 7^e Leger zich terug richting Antwerpen. Immers is de vijand het Albertkanaal zuidelijker in het land overgestoken en staat men al voor de poorten van Brussel en Antwerpen. De verdediging verder zetten zou een volledige insluiting betekenen en was nutteloos geworden in het groter geheel van de landsverdediging.

Detailkaarten met de positie van de bunkers

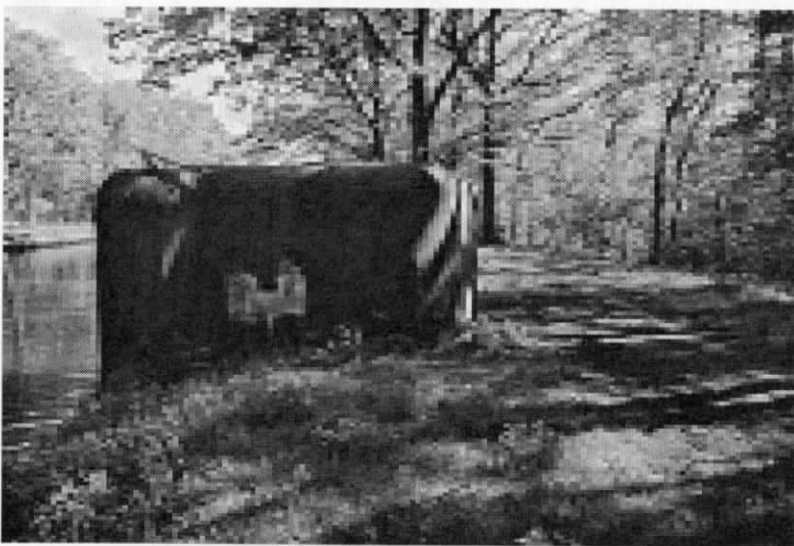
De "Direction des batiments militaires de la province d'Anvers" is de toenmalige opdrachtgever. Zij tekent detailkaarten en maakt het document op (het "état détaillé") dat nauwkeurig de nummering en de constructiematerialen vastlegt. De pijlen geven het onooglijke puntje aan dat op de kaart wordt gebruikt om de exacte locatie weer te geven. Enige meters links van de bunker rechts op de kaart, zien we in stippels de zijtak Laaksliep die van onder het kanaal (Kijkverdriet) de gemeente binnenkomt.

Posities op de topografische kaart (12) linkse bunker: 194.8-227.5 en rechts 195.5-227.4.

De constructie

De muur van de bunker aan de kanaalzijde is volledig gesloten. Aan elke zijkant is een getrapte schietopening om flankeringsvuur te kunnen geven. Zo schiet men gelijklopend aan de kanaaloever, terwijl de vijand aan de overkant het geschut niet kan raken. Bijna elke kazemat dekt méé de andere. Ze zijn bestand tegen 150 mm geschut. De muurdikte daarvoor is 1 meter. Waar de kazematten elkaar niet rechtstreeks kunnen raken, kan door het schootsveld van elke bunker de helft van het tussenliggende terrein bestreken worden (de kazematten liggen dus dan max 1200 meter uit elkaar).

Bunker te Witgoor – Dessel. Deze is van hetzelfde type als bunkers die in Oud-Turnhout lagen zoals het plan weergeeft.

Links aan het water ziet u hoe de muur het gat (in het wit) beschermt waar de mitrailleur de oever mee beschiet.

De ijzers bovenop de bunker helpen om camoeflagetten te spannen.

Het “état détaillé” geeft netjes an hoe het gebouw aangekleed hoorde te worden:

Bunker E32 aan de kom te Ravels en bunker E34 net weer in Oud-Turnhout aan de steenbakkerijen zijn gemaakt als bunker BM XV

« Gebouw met één kamer met een zigzag-ingang met volgende inhoud :

- 1) 1 Voorziening met ijzeren pinnen
- 2) 3m korte eikenhouten planken met ijzeren randen
- 3) 12 kapstokken
- 4) 3 haken om lampen aan te hangen
- 5) een eikenhouten plankje op ijzeren steunen
- 6) 2 ijzeren afsluitingskleppen voor de nauwe granaatwerper
- 7) een stalen schacht van 12 mm doormeter en 1.30 meter lang
- 8) een bronzen klepje
- 9) een houten plankje voor een waarnemer in den, en een eiken krukje
- 10) een plaat in speciaalstaal voor het schietgat van het flankement
- 11) 12 gegalvaniseerde balken voor de nooduitgang
- 12) een metalen afsluitklep voor het schietgat van het flankement mitrailleurfront
- 13) een beweegbaar luik met sleutels aan een ketting
- 14) een metalen deur met luiken met twee grendels

Aan de buitenkant

- 1) een metalen deur met twee scharniersluitingen en bronzen hangsloten
- 2) een metalen afsluitklep voor de buis van de granaatwerper
- 3) een muilkorf
- 4) 2 ijzeren relingen
- 5) 2 afsluitkleppen voor de schietgaten. »

CORSENDONCA

Bunker E 29 en E30 te Oud-Turnhout en bunker E31, E33 te Ravels zijn gemaakt als bunker BM XIII

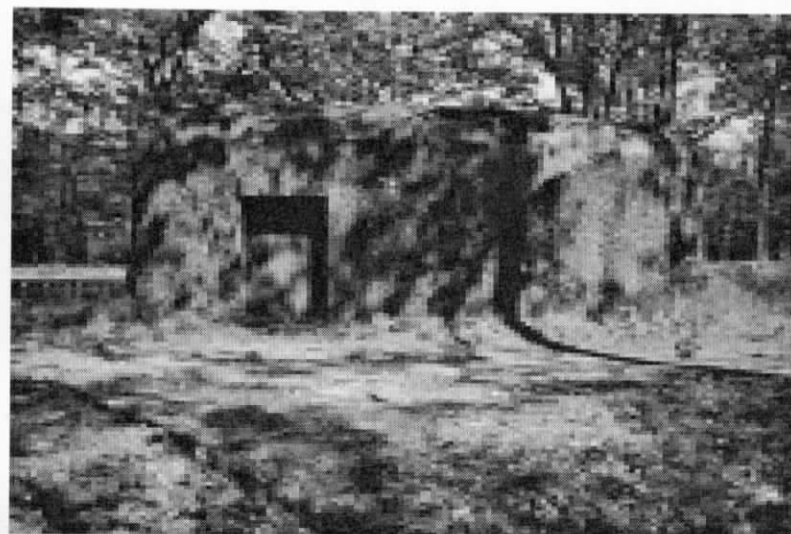
« Gebouw met één kamer met een zigzag-ingang met volgende inhoud :

- 1) 2 voorzieningen met ijzeren pinnen
- 2) 4 meter60 houten planken met ijzeren randen
- 3) 14 kapstokken
- 4) 3 haken om lampen aan te hangen
- 5) een eikenhouten plankje op ijzeren steunen
- 6) 3 ijzeren afsluitingskleppen voor de nauwe granaatwerper
- 7) een stalen schacht van 12 mm doormeter en 1.30 meter lang
- 8) een bronzen klepje
- 9) een houten plankje voor een waarnemer in den, en een eiken krukje
- 10) een plaat in speciaalstaal voor het schietgat van het flankement
- 11) 12 gegalvaniseerde balken voor de nooduitgang
- 12) een beweegbaar luik met sleutels aan een ketting

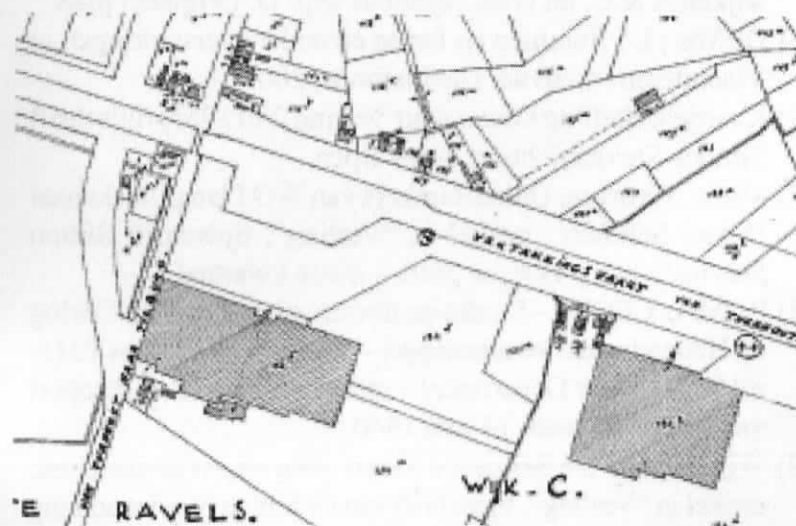
Aan de buitenkant

- 1) een metalen deur met twee scharniersluitingen en bronzen hangsloten
 - 2) een metalen afsluitklep voor de buis van de granaatwerper
 - 3) twee muilkorven
 - 4) 2 ijzeren relingen
- 2 afsluitkleppen voor de schietgaten. »

CORSENDONCA

De ingang van de bunker vlak aan de E34 snelwegbrug, zuidelijk richting Retie. Deze bunker is van hetzelfde type dat aan de steenbakkerij te Oud-Turnhout lag.

Positie van de kazematten E31 en E32 aan de brug van Ravels

Bronvermelding

- (1) Stichting Menno Van Coehoorn, red . Mohr; A.H: Terminologie verdedigingswerken – inrichting, aanval en verdediging; Utrecht, 1999.
- (2) Simon Stevin Stichting – documentatiecentrum : « état détaillé »-Direction des batiments militaires de la province d’Anvers – 1e janvier 1938 – 15 blz. Archiefstuk Cour Des Comptes (Rekenhof).
- (3) Simon Stevin Stichting – documentatiecentrum :Dienst der militaire gebouwen: zone der militaire dienstbaarheden gelegen op het grondgebied,der gemeenten Ravels wijk A, en Oud-Turnhout wijken D & E. Origineel plan.
- (4) Simon Stevin Stichting – idem zone der militaire dienstbaarheden gelegen op het grondgebied der gemeenten Ravels wijken A & C, en Oud-Turnhout wijk D. Origineel plan.
- (5) De Vos ; L : Burchten en forten en andere versterkingen in Vlaanderen ; Leuven, Davidsfonds, 2003
- (6) Kaartje « Stelling Grens » uit Vesting 2 in 1955, tijdschrift Simons Stevinstichting, Antwerpen.
- (7) Melis., Georges: Duitse bunkers van WO I langs het kanaal Dessel-Schoten ; artikel in “Vesting”, tijdschrift Simon Stevinstichting vzw; nr 2001 – derde kwartaal
- (8) SOMA / CEGES – Studie-en documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij – Brussel - microfilm T315/rol 962 US War Department – uittreksels uit het veldrapport van de 56^e ID. van 14 mei 1940
- (9) Wijnants, P.: De Belgische kazematten uit het interbellum: artikel in “Vesting”, tijdschrift van de Simon Stevinstichting vzw.; Kwartaaltijdschrift nr 1998-4; blz 15 –25.

- (10) Gorp van, Hendrik: Doeï en despotie –Arendonk in oorlog en bevrijding; Kruishoutem, drukkerij Vanderhaegen, eigen beheer auteur, 1991, 1^e druk.
- (11) Gemeente Oud-Turnhout, overzichtsdokument waterlopen op het grondgebied van 11 juni 2001
- (12) Gemeente oud-Turnhout, Bouwdienst Leggers kadaster 1^e afdeling, sectie D en sectie F
- (13) Topografische Kaart NGI nr 9 (1985) – Arendonk - schaal 1:50.000 Lambermont-schaal
- (14) Foto’s: eigen archief

Inhoud

Voorwoord	Blz. 1
In Memoriam Theresia Leppens	Blz. 5
Activiteitenverslag	Blz. 6
Op zoek naar voorwerpen met spreekwoorden	Blz. 11
Familie telgen op trot tussen Turnhout en Tilburg	Blz. 12
De oorlog van Jan Van Den Avoort	Blz. 15
De verdwenen interbellum-bunkerlinie aan het kanaal Te Oud-Turnhout	Blz. 31

Corsendonca

Corsendonca is het ledentijdschrift van de Oud-Turnhoutse Heemkundekring "Corsendonca". Het verschijnt viermaal per jaar en is geregistreerd onder het nummer ISSN 0779-5785.

Losse nummers zijn verkrijgbaar voor de prijs van 2,50 Euro.

Lidmaatschap

Het lidgeld bedraagt 7,50 euro per jaar. Men kan steeds lid worden door storting van dit bedrag op rekening **646-6074380-60 t.n.v. Heemkundekring Corsendonca**. U ontvangt dan niet alleen het ledentijdschrift, maar u krijgt ook steeds een flinke korting bij een nieuwe publicatie.

Contact adressen

Wim van Hout, Polderstraat. 30	tel: 014/41.65.72 e-mail: wim.van.hout@advalvas.be
Jan Sels, Draaiboorn 98	tel: 014/45.18.12 e-mail: sels.jan@skynet.be
Hugo Miguet, Sprinkhaanweg 4	tel: 014/45.10.88 e-mail: miguet.hugo@pi.be
Rudy Cornelis, Polderstraat. 57	tel: 014/42.65.85 e-mail: RCornelis@advalvas.be
Leo van Hooghten, P. Dielsstraat 23	tel: 014/45.22.56 e-mail: leovanhooghten@versateladsl.be
Roger Haeseldonckx, Werkendam 142	tel: 014/41.96.08

delta lloyd

BELEGGINGSADVIES

ONS DOEL, UW GLIMLACH

**KANTOOR OOSTHOVEN
POLDERSTRAAT 29
TEL. 014/41 16 35**